



DUURZAME OPLOSSINGEN EN HET HOGER BELANG VAN HET KIND IN TERUGKEERPROCESSEN

SEPTEMBER 2019

Deze publicatie werd mede mogelijk gemaakt met de steun van



This publication has received financial support from the European Union Programme for Employment and Social Innovation "EaSI" (2014-2020). For further information please consult: <http://ec.europa.eu/social/easi>



**OPEN SOCIETY
FOUNDATIONS**

SIGRID RAUSING TRUST

De informatie in deze publicatie geeft niet noodzakelijkerwijs het officiële standpunt van de Europese Commissie weer.

September 2019

INHOUD

INLEIDING	2
KERNBOODSCHAPPEN.....	2
EEN BEST INTERESTS PROCEDURE OM TOT EEN DUURZAME OPLOSSING TE KOMEN: ZES CRUCIALE STAPPEN.....	3
BEZORGDHEDEN ROND KINDERRECHTEN IN DE HUIDIGE PRAKTIJKEN	8
ENKELE VERMELDINGSWAARDIGE PRAKTIJKEN	11
CONCLUSIE.....	14

INLEIDING

Wanneer staten een beslissing nemen die invloed heeft op een kind, zijn ze volgens het VN-verdrag inzake de rechten van het kind en het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie verplicht om eerst en vooral rekening te houden met het belang van dat kind. Dat geldt ook voor beslissingen over een mogelijke terugkeer.¹ Het kader waarin het belang van het kind in het EU-beleid wordt geïntegreerd, is versterkt (zie kader op pagina 9) en erkent dat het belang van het kind in het geval van migranten- en vluchtelingenkinderen cruciaal is voor het vinden van een duurzame oplossing². In de praktijk zijn er echter nog steeds kritieke hiaten bij de implementatie van deze wettelijke en politieke engagementen voor kinderen.

Dit document bevat een samenvatting van wat er moet gebeuren en waarom dat noodzakelijk is. Er wordt uitleg gegeven over de belangrijkste stappen om specifieke procedures en terugkeerprocessen in te voeren die de rechten van het kind waarborgen. Het document biedt ook een overzicht van de belangrijkste aandachtspunten op het gebied van de rechten van het kind in de huidige praktijk, waarbij rechtstreeks wordt voortgebouwd op de ervaringen van kinderen, en er worden enkele praktische voorbeelden gegeven van de stappen die sommige EU-lidstaten ondernemen om de procedures voor een betere bescherming van kinderen te verbeteren.

KERNBOODSCHAPPEN

- De belangrijkste voorwaarde voor elke terugkeer van een kind – ongeacht of het alleen is, van zijn of haar familie gescheiden is, of niet – is dat het belang van het kind is onderzocht en dat de terugkeer in het belang van het kind is bevonden. Daarom moeten specifieke procedures worden geïmplementeerd in elk besluitvormingsproces dat kan leiden tot de terugkeer van een kind, voordat een terugkeerbeslissing wordt uitgevaardigd.
- Vaak wordt bij een terugkeerprocedure onvoldoende rekening gehouden met de individuele situatie en belangen van de betrokken kinderen. Het kan zijn dat ze recht op verblijf hebben in het land op basis van de mensenrechtenwetgeving of dat ze hun status op een andere manier kunnen regulariseren.
- Investeren in een kwalitatief besluitvormingsproces voordat terugkeerbeslissingen worden uitgevaardigd, zou het aantal niet-afdwingbare terugkeerbeslissingen enorm doen afnemen.
- Robuuste procedures met de juiste procedurele waarborgen voor een behoorlijke procesvoering en uitvoering door middel van vrijwillig vertrek met passende bijstand bij reïntegratie die specifiek op kinderen is gericht, zijn de hoekstenen van een doeltreffend en duurzaam terugkeerbeleid.
- Als we duurzame oplossingen vinden die in het belang van het kind zijn, creëren we een omgeving waarin kinderen zich volledig kunnen ontplooien.

EEN BEST INTERESTS PROCEDURE OM TOT EEN DUURZAME OPLOSSING TE KOMEN: ZES CRUCIALE STAPPEN

Er moeten individuele en robuuste procedures zijn om te onderzoeken wat het beste is voor het kind om te kunnen bepalen of terugkeer naar het land van herkomst³ in het belang van het kind is. Het Comité voor de Rechten van het Kind van de Verenigde Naties heeft herhaald dat algemene belangen inzake immigratiecontrole geen voorrang mogen hebben op de mensenrechten van het kind.

Een meer gedetailleerde **'Guidance to respect children's rights in return procedures and practices: Focus on the EU legal framework'**⁴ werd ontwikkeld door VN-organisaties, intergouvernementele organisaties en kinderrechtenorganisaties.⁵ In de guidance wordt uitgelegd hoe het belang van het kind het best kan worden behartigd door middel van een procedure om de belangen van het kind te onderzoeken en een duurzame oplossing te vinden, voordat een terugkeerbeslissing wordt uitgevaardigd. Daarnaast worden mogelijke resultaten van de procedure besproken en hoe een besluit kan worden uitgevoerd wanneer terugkeer in het belang van het kind wordt geacht. Enkele hoogtepunten worden hieronder samengevat in zes cruciale stappen.

1 Toepassingsgebied en timing

Ontwikkel een best interests procedure en bepaal zo snel mogelijk na de identificatie van kinderen in het land hun belangen en een duurzame oplossing of ze nu alleen zijn, van hun familie gescheiden zijn of behoren tot een gezin. De best interests procedure moet worden opgestart telkens wanneer de autoriteiten:

- › een kind, familie of ouder met minderjarige kinderen zonder wettig verblijf op het grondgebied identificeren; of

- › een negatieve eindbeslissing uitvaardigen op een verzoek tot internationale bescherming of verblijf in het land, of besluiten een bestaande verblijfsvergunning van een kind, familie of ouder met minderjarige kinderen op het grondgebied in te trekken of niet te verlengen.

Een terugkeerbeslissing zou alleen mogen worden uitgevaardigd als uit de procedure blijkt dat terugkeer in het belang van het kind is.

2 Cruciale waarborgen

Bij het ontwerpen en uitvoeren van de procedure zijn er formele en specifieke waarborgen nodig om ervoor te zorgen dat de belangen van kinderen naar behoren worden onderzocht. De procedure moet met name de volgende kenmerken hebben:

- › **Formele, individuele** procedure waarin alle aspecten van hun situatie worden onderzocht.
- › **Onafhankelijk en onpartijdig**, waarbij kinderbeschermingsinstanties – zonder belangenconflict met de bescherming van het kind (bijv. belangen inzake immigratiemanagement die mogelijk strijdig zijn met de belangen van het kind) – beslissingsbevoegdheid hebben.
- › **Multidisciplinair** – betreft op een betekenisvolle manier de wettelijke vertegenwoordiger, ouders, voogd, kinderbeschermingsinstanties en anderen waar nodig.
- › De standpunten van het kind worden gedurende het hele proces gehoord en in overweging genomen.

- › **Informatie** in een taal en op een manier die kinderen kunnen begrijpen, samen met begeleiding en ondersteuning.
- › **Onafhankelijke, kosteloze en kwalitatieve juridische bijstand die toegankelijk wordt gemaakt voor kinderen** gedurende het hele proces.
- › **Documentatie** die aan het kind en de gezinsleden wordt verstrekt om te bewijzen dat ze in de procedure zitten en om hen toegang te geven tot diensten.
- › **Alle mogelijke duurzame oplossingen** (zoals vestiging en (verdere) integratie in het land van verblijf, terugkeer naar en reïntegratie in het land van herkomst, of verhuizing naar en integratie in een derde land, bijv. met het oog op gezinshereniging) **worden in overweging genomen** en zijn niet afhankelijk van bestaande verblijfs- en hervestigingsregelingen.
- › **Gesprek** met het kind, de ouders, de wettelijke vertegenwoordigers en de voogd, en een gedetailleerd plan met betrekking tot de duurzame oplossing die werd uitgewerkt.
- › **De beslissing wordt gestaafd** en er is mogelijkheid tot bezwaar met opschortend effect.

3 Informatie over de situatie van het kind

Om de belangen van het kind te onderzoeken en de duurzame oplossing die hun ontwikkeling het beste zal ondersteunen moet er diepgaande informatie worden verzameld. De hoeveelheid hangt af van de complexiteit van het geval, maar proactieve inspanningen zijn vereist. Factoren omvatten bijvoorbeeld:

- › de individuele behoeften van het kind, persoonlijkheidskenmerken die kunnen leiden tot discriminatie of specifieke behoeften of risico's voor het kind (bijv. seksuele geaardheid en genderidentiteiten en -expressie, handicap, behoren tot een minderheid/etnische groep), nationaliteit of gebrek aan nationaliteit, en standpunten;
- › de gezinssituatie (bijv. waar de verzorgers zijn, de kwaliteit van de relaties tussen het kind en de verzorgers), gepaste zorgregelingen. (Opgelet: er zijn waarborgen nodig alvorens verder te gaan met de opsporing van familieleden.⁶);
- › het niveau van integratie van het kind in het land van verblijf (bijv. de tijd dat het kind er woont, het sociale netwerk, zijn of haar taalvaardigheden, inschrijving in een school, beroepsopleiding enz.);

- › de omgeving en omstandigheden in het land van herkomst, met name inzake fysieke, materiële en psychosociale veiligheid en rechtszekerheid.⁷ Dit omvat toegang tot onderwijs en diensten, waaronder gezondheidszorg, in het land van herkomst.

4 Vrijwillig vertrek met bijstand voorafgaand aan vertrek en voor reïntegratie

Als blijkt dat terugkeer in het belang van het kind is, moet de beslissing worden geïmplementeerd via vrijwillig vertrek, met kindspecifieke en gerichte bijstand, om ervoor te zorgen dat de terugkeer ook echt in het belang van het kind is. Een samenwerking met relevante organisaties in het land van terugkeer is noodzakelijk om ervoor te zorgen dat er reïntegratieregelingen worden getroffen en gefinancierd die zonder verdere administratieve vereisten toegankelijk zijn.

Met advies en ondersteuning moeten de timing en andere aspecten van terugkeer zo consensueel mogelijk zijn, zodat gezinnen zich kunnen voorbereiden en kinderen ononderbroken toegang hebben tot onderwijs, door het vertrek aan het einde van het schooljaar of de schoolperiode te organiseren. Voor niet-begeleide kinderen zijn de betrokkenheid van de voogd en de formele overdracht van de zorg en de verantwoordelijkheid voor de voogdij – naar de vastgestelde passende opvangregelingen – eveneens van cruciaal belang.

Als een andere duurzame oplossing in het hoger belang van het kind is, dan moet deze oplossing toegepast worden.

5 Procedurele en operationele waarborgen als het vrijwillige vertrek niet plaatsvindt

Als het vrijwillige vertrek niet verloopt zoals gepland, moeten de procedurele en operationele waarborgen worden gevolgd en toegepast zowel voordat wordt besloten of tot uitzetting⁸ wordt overgegaan als tijdens de uitvoering van een dergelijk besluit.

Dezelfde besluitvormers die betrokken waren bij de best interests procedure moeten de situatie opnieuw bekijken en in het bijzonder nagaan waarom de periode van vrijwillig vertrek is mislukt, of er veranderingen zijn opgetreden in de omstandigheden die ten grondslag lagen aan de beslissing dat terugkeer in het belang van het kind is en of de standpunten van het kind en andere actoren zijn veranderd. Afhankelijk van de individuele situatie van het kind kan dat bijvoorbeeld leiden tot een verlengde periode van vrijwillig vertrek.

6 Essentiële waarborgen en reïntegratievereisten wanneer uitzetting wordt overwogen

Besluitvormers zouden uitzetting enkel mogen overwegen als laatste redmiddel als dit duidelijk in het belang is van het kind. In dit soort gevallen moeten ze de situatie evalueren en ervoor zorgen dat zowel de essentiële operationele waarborgen als de vastgelegde terugkeer- en reïntegratievoorwaarden en bijstand beschikbaar zijn, worden toegepast en opgevolgd worden om te verzekeren dat kinderen enkel worden uitgezet als dat in overeenstemming is met hun belangen.

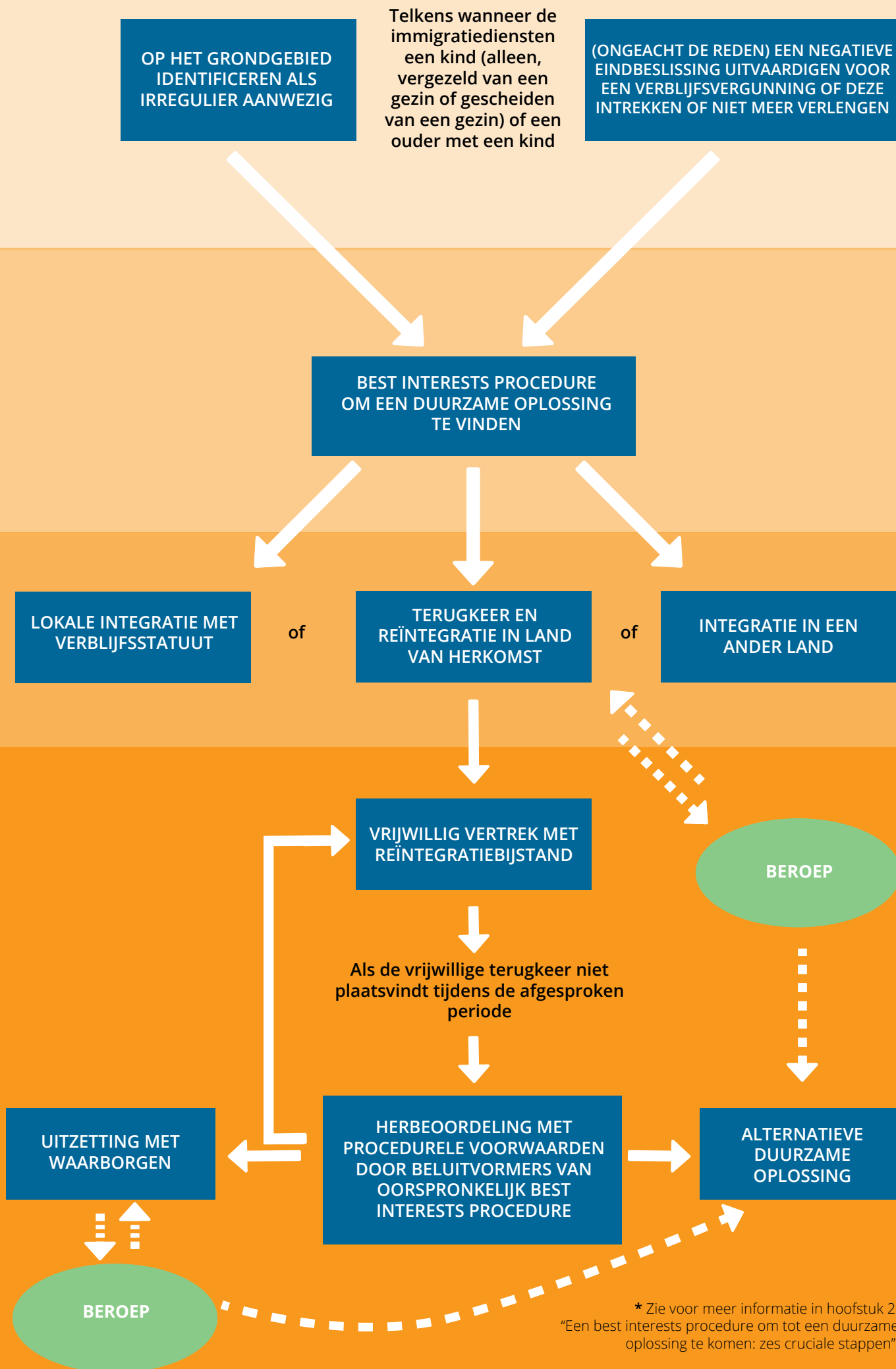
Net als bij vrijwillig vertrek omvat dit: onmiddellijke toegang tot passende huisvesting en steun voor basisbehoeften en gezondheidszorg, met inbegrip van psychosociale zorg waar nodig; en het volgen van het individuele zorgplan voor de duurzame reïntegratie van het kind: steun voor snelle schoolinschrijvingen, financiële en sociale steun, gerichte maatregelen om het kind tegen alle vormen van geweld te beschermen en de toegang tot het rechtssysteem te waarborgen. Tegen de uitzettingsbeslissing moet ook beroep met schorsende werking kunnen worden aangetekend.

Enkele van de essentiële operationele waarborgen zijn:

- **informatie en voorbereiding**, waaronder voor het plannen van uitzettingen (geen arrestaties midden in de nacht, uitvoering op een tijdstip en plaats die het welzijn en de veiligheid van kinderen verzekert, met redenen die worden gerechtvaardigd in operationele plannen) en het plannen van uitzettingen (ononderbroken toegang tot onderwijs verzekeren enz.);
- **geen immigratiedetentie**;
- **kinderen niet scheiden** van hun ouder(s);
- **geen gebruik van geweld, fysieke dwang** of andere vormen van dwang;
- **begeleiders** die getraind zijn in kinderrechten en -bescherming, die gewone kleren dragen met unieke identificatiemiddelen, en met behulp van een specialist op het gebied van kindbescherming;
- **onafhankelijk toezicht tijdens terugkeer**;
- **tijdens de reis wordt tegemoetgekomen** aan kindspecifieke behoeften;
- **afzonderlijke zones** voor kinderen en gezinnen; en
- **doeltreffende klachtenmechanismen**.

In alle stadia van de procedure moeten het kind en/of het gezin informatie krijgen in een taal en op een manier die ze kunnen begrijpen en moeten ze toegang hebben tot gratis en kwalitatieve juridische bijstand. Ze moeten gebruik kunnen maken van trajecten naar een regelmatige status waarop zij op grond van het nationale recht aanspraak kunnen maken, met inbegrip van internationale beschermingsprocedures, procedures voor de vaststelling van staatloosheid en andere procedures voor de vaststelling van de status. Het moet voor gezinnen ook mogelijk zijn om vrijwillig terug te keren, onder andere via programma's voor begeleide vrijwillige terugkeer en reïntegratie.

PROCEDURELE EN IMPLEMENTATIESTAPPEN WANNEER TERUGKEER IN HET HOGER BELANG VAN HET KIND IS



* Zie voor meer informatie in hoofdstuk 2: "Een best interests procedure om tot een duurzame oplossing te komen: zes cruciale stappen".

De volgende punten zijn van meet af aan belangrijk:

- ✓ Iedereen die beweert een kind te zijn, moet ook zo worden behandeld (tenzij en totdat – indien noodzakelijk – een multidisciplinaire en niet-invasieve leeftijdsbepaling uitwijst dat het om een volwassene gaat)
- ✓ Kindvriendelijke informatie

Het kind en zijn of haar familie moet altijd – op elk moment tijdens het proces – een verblijfsvergunning kunnen aanvragen onder andere mechanismen (waaronder internationale beschermingsprocedures) of kunnen deelnemen aan programma's voor begeleide vrijwillige terugkeer en reïntegratie.

Essentiële kenmerken van een best interests procedure om een duurzame oplossing te vinden:

- ✓ Gericht op het vinden van een duurzame oplossing (alle opties worden overwogen)
- ✓ Formele, individuele procedure waarin alle aspecten van de situatie van het kind worden onderzocht
- ✓ Onafhankelijk en onpartijdig – er is geen conflict tussen de belangen van de besluitvormers en de rechten van het kind
- ✓ Multidisciplinair (kinderbeschermingsinstanties, wettelijke vertegenwoordiger, ouders, voogd, anderen waar nodig)
- ✓ Er wordt steeds naar het kind geluisterd en zijn of haar standpunten worden mee in overweging genomen
- ✓ Kindvriendelijke informatie, advies, ondersteuning Juridische bijstand
- ✓ Documentatie tijdens de procedure (geen handhavingsacties tegen het kind of zijn of haar gezinsleden) en toegang tot diensten
- ✓ Welke duurzame oplossing ook: een gesprek en het ontwikkelen van een plan
- ✓ Leidt tot een beredeneerde, gedocumenteerde beslissing waartegen beroep met opschortende werking kan worden aangetekend.

De beslissing moet leiden tot de noodzakelijke stappen om de geïdentificeerde duurzame oplossing voor het kind te implementeren:

- ✓ Integratie of reïntegratie in een ander land zou doorgaans met het oog op gezinshereniging zijn.

Als blijkt dat terugkeer in het belang van het kind is, moet deze worden geïmplementeerd middels vrijwillig vertrek met reïntegratiebijstand. Essentiële maatregelen in deze fase zijn onder meer:

- ✓ Ondersteuning en advies
- ✓ Timing en andere aspecten van terugkeer zo veel mogelijk in onderling overleg (met voldoende tijd om de terugkeer voor te bereiden en om ononderbroken toegang tot onderwijs te garanderen)
- ✓ Bijstand en samenwerking met relevante betrokkenen om te garanderen dat de terugkeer een duurzame oplossing in het belang van het kind is.*

Als het vertrek niet tijdens de overeengekomen periode voor vrijwillig vertrek plaatsvindt, moeten bij de herbeoordeling de volgende zaken worden onderzocht, zodat de belangen van het kind niet uit het oog worden verloren:

- Waarom de vrijwillige terugkeer niet heeft plaatsgevonden
- Of er veranderingen zijn in de omstandigheden die aan de basis liggen van de beslissing dat terugkeer in het belang van het kind is
- Wat de standpunten van het kind en andere betrokkenen zijn
- Of de essentiële waarborgen aanwezig zijn om uitzetting te overwegen.

Als de besluitvormers uitzetting als een laatste redmiddel overwegen, moeten ze ervoor zorgen dat zowel de essentiële operationele waarborgen als de vastgestelde voorwaarden voor terugkeer, reïntegratie en bijstand aanwezig en beschikbaar zijn. Een aantal van deze essentiële operationele waarborgen zijn onder meer:

- ✓ Informatie, voorbereiding, ondersteuning en bijstand
- ✓ Geen immigratiedetentie
- ✓ Geen geweld of fysieke dwang
- ✓ Gezinnen niet uit elkaar halen
- ✓ Een aantal andere maatregelen.*

BEZORGDHEDEN ROND KINDERRECHTEN IN DE HUIDIGE PRAKTIJKEN

Rechtstreekse ervaringen en rapporten van onder andere UNICEF,⁹ IOM,¹⁰ Save the Children,¹¹ ECRE¹² en PICUM¹³ hebben bij de implementatie van het terugkeerbeleid in heel Europa schendingen van kinderrechten aangetoond. Recente wijzigingen in het Europese terugkeerbeleid brengen ernstige risico's met zich mee voor een toename van het aantal van dergelijke schendingen.¹⁴

Besluitvorming

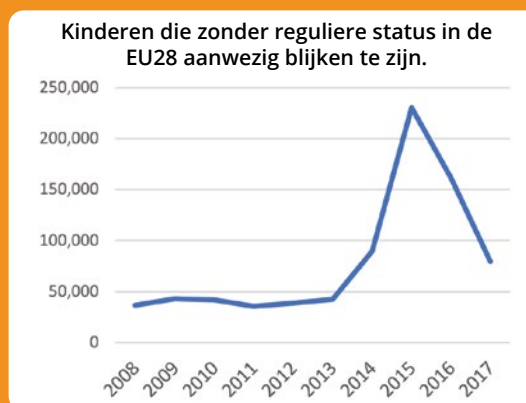
De procedures en praktijken voor de uitvaardiging van terugkeerbeslissingen en bevelen om het grondgebied te verlaten, evenals uitzettingsbevelen,

zijn overal in Europa verschillend. Een bijna constante eigenschap is echter dat er geen volledig individuele beoordeling van de situatie van de betrokkene wordt uitgevoerd. Een persoon kan een werkvergunning of internationale bescherming worden geweigerd, en dit houdt meestal geen beoordeling in van de vraag of er mensenrechtenredenen of praktische belemmeringen zijn die zijn terugkeer naar het land van herkomst in de weg staan. Verder wordt deze beoordeling ook niet uitgevoerd voordat er een terugkeerbeslissing wordt uitgevaardigd. De persoon kan ook andere mogelijkheden hebben om zijn of haar status te regulariseren in het kader van bestaande regelingen, waarvoor hij/zij een aanvraag kan indienen.

Hoeveel kinderen worden er getroffen?

Er zijn geen betrouwbare schattingen van het aantal kinderen dat irregulier in Europa verblijft en de gegevens over de terugkeer van kinderen zijn uiterst beperkt. Maar er zijn wel gegevens over het aantal kinderen (personen jonger dan 18 jaar) dat in de 28 EU-lidstaten (Eurostat) blijken te zijn zonder wettig verblijf.

De lidstaten verstrekken ook gegevens over terugkeer,¹⁵ maar die zijn niet uitgesplitst, zodat het onmogelijk is achterhalen is hoeveel kinderen betrokken zijn geweest bij vrijwillig vertrek en uitzetting.



Dit betekent dat er mensen zijn die een terugkeerbeslissing hebben of een bevel om het grondgebied te verlaten, maar die op grond van de mensenrechten eigenlijk reden hebben om in het land te blijven, onder andere op grond van het beginsel van non-refoulement, het verbod op foltering en onmenselijke en vernederende behandeling, en het recht op een privé- en gezinsleven.¹⁶ Beroep aantekenen is de enige manier voor hen om deze gronden in overweging te laten nemen en hun mensenrechten te beschermen. Dat brengt aanzienlijke risico's van mensenrechtenschendingen met zich mee en legt een onnodige last op de rechtsstelsels, en het is ook contraproductief vanuit het oogpunt van terugkeerbeheer en zorgt voor een toename van het aantal niet-afdwingbare terugkeerbeslissingen.

Kinderen worden nog zwaarder door deze situatie getroffen dan volwassenen. De status van kinderen is meestal afhankelijk van de status van hun ouders. Hoewel besluitvormers verplicht zijn om bij het nemen van beslissingen die betrekking hebben op kinderen rekening te houden met de belangen van die kinderen, is er een duidelijk gebrek aan procedures om de gevolgen van beslissingen over het toekennen, weigeren of intrekken van de status van kinderen voor de rechten van het kind echt te onderzoeken. Verder is de aandacht voor de individuele situatie van het kind, met inbegrip van kindspecifieke risico's, zelden voldoende bij het onderzoek van verzoeken om internationale bescherming van gezinnen.

Dit alles leidt tot een situatie waarin kinderen momenteel geen eerlijke procedure wordt geboden en waarin ze afhankelijk zijn van beroepsprocedures om hun belangen naar behoren te laten afwegen. Sommigen hebben het recht om in hun land van verblijf te verblijven of zouden op een andere manier hun status kunnen regulariseren,¹⁷ maar zij hebben een terugkeerbeslissing gekregen en lopen het risico om in strijd met hun rechten te worden uitgezet.

Er zijn ook weinig mogelijkheden voor kinderen om toegang te krijgen tot een langdurige en veilige status, zowel als kind als op 18-jarige leeftijd.

Terugkeervervaringen

De schade die de huidige praktijken met zich meebrengen is duidelijk en aanzienlijk. Zelfs als er geen uitzetting is gepland, geven kinderen regelmatig uiting aan gevoelens van angst en vrees voor arrestatie en uitzetting, of scheiding van het gezin door de arrestatie en uitzetting van een ouder, broer of zus. De dreiging en het risico van verwijdering heeft negatieve

gevolgen voor de gezondheid, het welzijn, de toegang tot diensten en de betrokkenheid tot de autoriteiten, met inbegrip van de zorg voor en de opvang van niet-begeleide minderjarigen.

Voor degenen die daadwerkelijk een uitzetting meemaken, kan het een traumatische gebeurtenis zijn. Vaak gaat het om nachtelijke overvallen door personeel in uniform, minimale tijd voor gezinnen om hun bezittingen bij elkaar te zoeken, met inbegrip van papierwerk in verband met de opvoeding en gezondheid van kinderen, het blootstellen van kinderen aan geweld tegen ouders of broers en zussen, en administratieve detentie of lange wachttijden in opvangcentra en/of luchthavens. Tijdens het schooljaar wordt ook de opleiding van de kinderen onderbroken.

Zelfs een paar jaar verblijf is een vormende factor in de ontwikkeling van kinderen en jongeren en kan een belangrijke invloed hebben op hun aanpassing aan en integratie in een ander land. Vaak wordt het land van terugkeer door het kind niet als hun 'thuis' beschouwd en zijn ze gedwongen om hun huis, vrienden, school en gemeenschap te verlaten.

Sommigen spreken de taal van het land van terugkeer niet, of zijn nooit in het land of de regio geweest waar ze naartoe worden gestuurd. Sommigen worden geconfronteerd met discriminatie en pesterijen, maar ook met verminderde toegang tot essentiële diensten zoals onderwijs en gezondheidszorg.

Weinig reïntegratieprogramma's zijn gericht op de specifieke sociale, onderwijs- of gezondheidsbehoeften van teruggekeerde kinderen en er is een gebrek aan onafhankelijk toezicht op de resultaten. De overeengekomen bijstand bij reïntegratie wordt in de praktijk niet altijd beschikbaar gesteld en er zijn kritieke hiaten in de informatieverstrekking aan kinderen, in het opsporen van gezinnen en in de garantie dat gezinnen huisvesting hebben en dat niet-begeleide kinderen bij aankomst naar behoren worden opgevangen.

Deze ervaringen tijdens de kinderjaren kunnen ook op langere termijn gevolgen hebben voor de cognitieve, psychosociale en lichamelijke ontwikkeling, alsook voor de vooruitzichten op onderwijs en werk.

In hun eigen woorden...

Om vier of vijf uur 's ochtends kwam de politie ons arresteren. Ze braken twee van mijn ribben. Eén politieagent hield mijn handen vast, de andere knielde bovenop me en sloeg me. – Dren

Ze kwamen om twee uur 's nachts. Ze bondden op de deur zo hard ze konden. Ik dacht dat ze de deur zouden intrappen. Niemand vroeg ons of we wilden weggaan. Maar ze kwamen niet alleen die nacht van onze deportatie, maar vele keren. De migratieagenten verwarden onze achternamen met die van andere gezinnen. – Edita

De herinneringen blijven maar terugkomen. Ik droom vaak over de politie die naar ons huis komt om ons mee te nemen. Telkens wanneer ik eraan denk, begin ik te huilen. Dan denk ik alleen nog maar aan zelfmoord plegen. Ik zou graag mijn hoofd openen en al deze herinneringen en gedachten van me afzetten. Maar dat is onmogelijk.

– Marigona

Mijn moedertaal is Duits en mijn thuis is Goppingen. Ik begrijp echt niet waarom ze me hier naartoe hebben gebracht.

– Sedat

De terugkeer naar Nigeria was heel traumatisch. Het was slecht weer, de omgeving was zo vreemd en ik kon 's nachts amper slapen. Ik voelde me de hele tijd ziek. Gelukkig had ik mijn moeder, die altijd voor me zorgde. Ik miste mijn school en vrienden heel erg en hoop dat ik ze op een dag weerzie.

– Empress

Citaten uit 'Hear Our Voices' (2016) van PICUM en 'Silent Harm' (2012) van UNICEF

Er is weinig opvolging na de terugkeer, maar uit studies die UNICEF¹⁸ en Save the Children¹⁹ hebben uitgevoerd bij kinderen die naar respectievelijk Kosovo en Afghanistan werden gerepatrieerd, bleek het volgende:

Kinderen die naar Kosovo werden gerepatrieerd:

- 1 op 3 kinderen had symptomen van posttraumatische stressstoornis (PTSD), 44% van klinische depressie en 26% kampte met zelfmoordgedachten.
- 1 op 3 gezinnen was binnen een jaar opnieuw gemigreerd door discriminatie, gebrek aan huisvesting of inkomen.

Kinderen die naar Afghanistan zijn teruggekeerd:

- 3 op 4 kinderen zeiden zich niet veilig te voelen tijdens het terugkeerproces en meer dan de helft meldde gevallen van dwang of geweld, inclusief enkelen die vrijwillig waren teruggekeerd.
- Bijna de helft kwam alleen of vergezeld door politie aan in Afghanistan.
- Slechts drie kinderen hadden een specifiek reïntegratieplan gekregen.
- Driekwart kon niet uitsluiten dat ze het jaar daarop niet opnieuw zouden migreren.
- Terwijl 45 van de 53 kinderen school hadden gelopen in Europa, hadden slechts 16 dat gedaan sinds hun terugkeer naar Afghanistan. Driekwart noemde onderwijs als hun grootste behoefte.
- Bijna 1 op 5 kinderen zei dat iemand na hun terugkeer had geprobeerd hen in te lijven om te vechten, geweld te plegen of zich bij een gewapende groep aan te sluiten.

ENKELE VERMELDINGS- WAARDIGE PRAKTIJKEN

Heel wat aspecten van de beschreven best interests procedure worden momenteel in een aantal landen toegepast of ontwikkeld. In dit hoofdstuk worden enkele voorbeelden van deze veelbelovende beleidslijnen en praktijken belicht.

De recente richting van de EU inzake migrerende kinderen benadrukt de noodzaak van best interest procedures²⁰

European Commission Communication on the protection of children in migration, april 2017:

“Duurzame oplossingen zijn van cruciaal belang om alle kinderen op de lange termijn een normaal en stabiel bestaan te bieden. Bij het formuleren van duurzame oplossingen moet worden gekeken naar alle opties, met inbegrip van integratie in een lidstaat, terugkeer naar het land van herkomst, hervestiging of hereniging met familieleden in een derde land. Het is essentieel dat in alle gevallen de belangen van het kind op gedegen wijze worden vastgesteld.”

“Wanneer dit in hun belang is, zouden kinderen moeten worden teruggezonden naar hun land van herkomst of worden herenigd met familieleden in een ander derde land. Besluiten betreffende de terugkeer van kinderen naar hun land van herkomst moeten in overeenstemming zijn met het beginsel van non-refoulement en het belang van het kind. Ook moeten zij op een individuele beoordeling berusten en voortvloeien uit een billijke en doeltreffende procedure waarbij hun recht op bescherming en non-discriminatie wordt gewaarborgd.”

Council Conclusions on the Protection of children in migration, juni 2017:

“Onderstrepen dat het belang van het kind voorop moet staan bij alle maatregelen en beslissingen betreffende kinderen en bij de beoordeling van de geschiktheid van alle duurzame oplossingen; hervestiging, integratie of terugkeer, afhankelijk van hun specifieke situatie en behoeften.”

EU-terugkeerhandboek, 27 september 2017:

In het Terugkeerhandboek wordt het belang van duurzame oplossingen benadrukt en het bevat aanbevelingen over hoe de best interests procedure het best kunnen worden opgezet en uitgevoerd, met referentie naar niet-begeleide minderjarigen. In deze richtlijnen van de Europese Commissie, die in overleg met de lidstaten en stakeholders zijn opgesteld, wordt een soortgelijke nadruk gelegd op de noodzaak om kinderen te horen, een individuele beoordeling op multidisciplinaire wijze uit te voeren en de voogd van het kind en/of de bevoegde autoriteit voor kinderbescherming hierbij te betrekken (zie pagina 44-45).

De wettelijke kaders van sommige landen bevatten specifieke waarborgen tegen de gedwongen terugkeer van sommige kinderen wanneer dit niet in hun belang is

Het EU-recht vereist dat het beginsel van het belang van het kind wordt toegepast bij het uitvaardigen en implementeren van terugkeerbeslissingen.²¹ Dit moet worden vertaald in specifieke juridische waarborgen en procedures om ervoor te zorgen dat terugkeer in het belang van het kind is, een stap die sommige landen hebben gezet.

De helft van de EU-lidstaten²² en Noorwegen melden dat zij wettelijke of beleidsbepalingen hebben die de verplichting opleggen om de belangen van het kind te beoordelen alvorens een terugkeerbeslissing voor niet-begeleide kinderen uit te vaardigen.²³

In Italië bepaalt de wet voor niet-begeleide kinderen²⁴ dat 'begeleide en vrijwillige terugkeer' kan worden beslist door een jeugdrechtbank, wanneer gezinshereniging in het land van herkomst of een derde land in het belang van het kind is, en dat na te hebben geluisterd naar de mening van het kind en de voogd en rekening te hebben gehouden met de resultaten van de sociale beoordeling van de gezinssituatie in het land van herkomst of het derde land en de situatie van het kind in Italië. Kinderen kunnen niet worden uitgezet, onverminderd hun recht om hun ouders te volgen als zij worden uitgezet en behalve om redenen van openbare orde en staatsveiligheid.²⁵ In de praktijk betekent dit dat sommige gezinnen zonder papieren worden uitgezet, maar er zijn enkele wettelijke waarborgen.²⁶

Zweeds migratiebureau werkt samen met gemeenten om kinderen beter te informeren en te ondersteunen bij de voorbereiding op hun terugkeer

Het Zweedse Migratiebureau voert van augustus 2017 tot juni 2020 samen met enkele gemeenten een project uit om het terugkeerproces voor niet-begeleide kinderen duurzamer te maken door middel van betere informatie, coördinatie en opleiding.²⁷

Vroeger kregen bijna alle niet-begeleide kinderen in Zweden een permanente status, maar nu krijgt een toenemend aantal kinderen een negatieve beslissing of slechts een tijdelijke status.

Het project bouwt de coördinatie op met de mensen op gemeentelijk niveau die betrokken zijn bij de zorg voor niet-begeleide kinderen, inclusief voogden.

Het bouwt een gemeenschappelijk kennisplatform op over de wet- en regelgeving, procedures, rollen en mogelijke resultaten, alsook over wat in het belang van het kind is door middel van trainings- en ondersteuningsmiddelen, waaronder webgebaseerd onderwijs, ondersteunend materiaal, tutorials en handleidingen voor professionals, een digitaal platform en conferenties.

Dit is bedoeld om de informatie over de procedure die het kind in een vroeg stadium krijgt te verbeteren, om de ondersteuning en voorbereiding bij een eventuele terugkeerbeslissing te bevorderen en om een toekomst op te bouwen in het land van herkomst.

Het Britse UK Family Returns Process omvat gedetailleerde en gedocumenteerde stappen, elk met specifieke waarborgen voor kinderen

In navolging van het engagement van het Verenigd Koninkrijk om een einde te maken aan de opsluiting van kinderen voor immigratiedoeleinden in 2010 werd er een nieuw proces voor de terugkeer van gezinnen uitgewerkt.²⁸ Gezinnen komen in het proces terecht nadat hun beroepsrechten zijn uitgeput of wanneer zij aangeven vrijwillig te willen terugkeren. Het proces komt niet terug op de terugkeerbeslissing, maar is erop gericht om de acceptatie van vrijwillige terugkeer en begeleidde vrijwillige terugkeer door het gezin te vergroten, ervoor te zorgen dat bij alle handhavingsacties rekening wordt gehouden met de welzijnsbelangen van kinderen en het gezin in het algemeen, de gezinnen beter voor te bereiden op de terugkeer en hen de kans te geven de verantwoordelijkheid voor hun terugkeer op zich te nemen en de gezinnen de mogelijkheid te geven om verdere stappen te ondernemen en juridisch advies in te winnen voordat de handhavingsacties beginnen.

Het proces bestaat uit drie belangrijke stappen:

- *begeleide terugkeer* (*assisted return*), waarbij het gezin enige steun krijgt om terug te keren;
- *vereiste terugkeer* (*required return*), waarbij de vluchten voor het gezin worden geboekt en vervoer naar de luchthaven kan worden verzorgd, maar de gezinsleden nog steeds als gewone burgers reizen; en
- *verzekerde terugkeer* (*ensured return*), waarbij alles wordt geregeld en het gezin wordt geëscorteerd.

Hoewel verschillende elementen van het proces en de praktijk vanuit het oogpunt van kinderrechten moeten worden verbeterd en het gebrek aan onafhankelijk advies voor gezinnen over vrijwillige begeleide terugkeer een belangrijk probleem is, zijn er aspecten van de procedure die het belang van het kind vooropstellen, zoals:

- Implementatie door een gespecialiseerd en toegewijd team van familiebetrokkenheidsmanagers, in nauwe samenwerking met handhavingsambtenaren.
- Voorkeur voor *begeleide terugkeer*, met wat financiële bijstand en ondersteuning om de reis te regelen:
 - Contact met de huisarts – indien voor elk gezinslid een medisch toestemmingsformulier wordt verstrekt, op basis van duidelijke informatie over de wijze waarop de informatie zal worden gebruikt – om te weten te komen of er gezondheidsproblemen en behoeften zijn en om de follow-up te ondersteunen.

- Het verstrekken van kindspecifieke informatie aan de ouders, om hen te helpen het proces aan hun kind uit te leggen; betrokkenheid van het kind als het deelneemt aan bijeenkomsten met de familiebetrokkenheidsmanager (family engagement manager).

- Als het proces de fase van *verzekerde terugkeer* ingaat:

- Er wordt een individueel terugkeerplan ontwikkeld, dat bijvoorbeeld omvat hoe naar behoren rekening wordt gehouden met de belangen van het kind, hoe met de welzijnsbehoeften van elk gezinslid wordt omgegaan, details over elke fase van de terugkeer, van arrestatie tot aankomst, met inbegrip van tijdschema's en routes, operationele overwegingen, onder meer met betrekking tot persoonlijke bezittingen, bagage en huisdieren, en individuele noodplannen.

- Dit plan wordt doorgestuurd naar en besproken met het Independent Family Returns Panel (IFRP), samen met de immigratiegeschiedenis van het gezin en andere relevante informatie (zoals school-, gezondheids- of sociale dossiers). Het IFRP bestaat uit ervaren professionals met verschillende achtergronden, waaronder deskundigen op het gebied van kindbescherming. Zij doen aanbevelingen aan het ministerie van Binnenlandse Zaken over hoe het welzijn van de kinderen het best kan worden beschermd en bevorderd in elk geval van terugkeer van een gezin. Er kan geen actie worden ondernomen zolang er geen advies van het IFRP is ontvangen. Er wordt aangenomen dat het advies van het IFRP zal worden geaccepteerd en er wordt publiekelijk verslag uitgebracht over alle gevallen waarin dit niet het geval is geweest.

- Indien mogelijk wordt het gezin thuis opgehaald en geëscorteerd, maar in sommige gevallen wordt opsluiting tot 72 uur²⁹ onmiddellijk voorafgaand aan het vertrek nog steeds gebruikt. Uit een recent inspectierapport over gezinsopsluiting in het Tinsley House Immigration Removal Centre bleek dat de arrestatie, opsluiting en poging tot uitzetting van gezinnen uit het Verenigd Koninkrijk schadelijk was voor kinderen en vaak zijn doel miste: 80% van de gezinnen werd immers later weer vrijgelaten.³⁰

CONCLUSIE

Er zijn dringend een aantal maatregelen nodig om de rechten van het kind in het kader van het terugkeerbeleid en de terugkeerpraktijk beter te beschermen. Een degelijke en systematische best interests procedure, en dat zo snel mogelijk na de identificatie en voordat een terugkeerbeslissing wordt genomen, is van cruciaal belang om de besluitvormingsprocedures te verbeteren, aan de verplichtingen inzake kinderrechten te voldoen en beter gebruik te maken van overheidsmiddelen.

De procedure die hier is samengevat, zorgt ervoor dat kinderen pas worden teruggestuurd nadat uit een eerlijke procedure is gebleken dat terugkeren een

duurzame oplossing en in hun eigen belang is. De procedure omvat ook procedurele en operationele waarborgen en bijstand. Zo wordt ervoor gezorgd dat wanneer terugkeer in het belang van het kind blijkt te zijn, het besluit op de meest passende wijze wordt uitgevoerd, waardoor terugkeer in de praktijk ook in het belang van het kind blijft.

Op het niveau van het EU-beleid en in verschillende lidstaten zijn reeds verscheidene aspecten aanwezig of in ontwikkeling die een solide basis vormen voor de hervorming van het beleid en de praktijk.

Eindnoten

- 1 In dit document wordt de volgende terminologie gebruikt in lijn met de EU-terugkeerrichtlijn: 'terugkeer': een ruime term die verwijst naar beleidslijnen en processen van staten die verband houden met de terugkeer en uitzetting van niet-onderdanen, alsook naar de volledig vrijwillige terugkeer van een persoon of familie naar het land van herkomst of de gewoonlijke verblijfplaats; 'vrijwillig vertrek': opvolging van een bevel om het grondgebied te verlaten op basis van een terugkeerbeslissing/ uitzettingsbevel aan een onderdaan van een derde land die zonder geldige verblijfspapieren op grondgebied van de EU verblijft. Dat komt overeen met de definitie van de terugkeerrichtlijn, maar betekent niet dat het vertrek in dit geval volledig vrijwillig is. In de beschreven procedure houdt dit in het belang van het kind altijd hulp bij terugkeer en reïntegratie in; 'uitzetting': de uitvoering van een verplichte terugkeer overeenkomstig een terugkeerbeslissing/ uitzettingsbevel dat is uitgevaardigd tegen een onderdaan van een derde land die op het grondgebied van de EU verblijft zonder reguliere status. **De 'Guidance' weerspiegelt minimumnormen. Wanneer het nationale wettelijke kader bredere garanties bevat, zoals wat betreft verblijfsrecht en bescherming tegen uitzetting, moeten deze worden toegepast.**
- 2 Duurzame oplossingen kunnen bestaan uit vestiging en (verdere) integratie in het land van verblijf, terugkeer naar en reïntegratie in het land van herkomst, of hervestiging en integratie in een derde land (meestal met het oog op gezinshereniging). Een duurzame oplossing moet dan ook een beslissing zijn die is genomen nadat alle mogelijke opties vanuit verschillende invalshoeken in overweging zijn genomen, zodat de uiteindelijke beslissing steeds in het belang van het kind is.
- 3 Het land van herkomst kan per geval ook het land van gewoonlijke verblijfplaats betekenen, dat over het algemeen wordt opgevat als een land waar de persoon permanent verblijft en toegang heeft tot mogelijkheden om in zijn levensonderhoud te voorzien.
- 4 UNICEF, het Bureau voor de mensenrechten van de VN, IOM, Save the Children, PICUM, ECRE en Child Circle, *Guidance to respect children's rights in return policies and practices: Focus on the EU regional framework*, 2019.
- 5 UNICEF, het Bureau voor de mensenrechten van de VN, IOM, Save the Children, PICUM, ECRE en Child Circle.
- 6 Familieleden mogen alleen worden opgespoord door gekwalificeerde actoren en dat na een best interests assessment om ervoor te zorgen dat het herstel van het contact niet zou ingaan tegen de belangen van een kind, en met de geïnformeerde toestemming van het kind (of in bepaalde omstandigheden, een persoon met ouderlijk gezag). Zodra er familieleden zijn opgespoord, moet worden beslist of een gezinshereniging in het belang van het kind is. Daarvoor moeten kinderbeschermingsactoren beoordelen, waar mogelijk aan de hand van een gezinsbeoordeling, of de familie bereid en in staat is om het kind op te vangen en geschikte onmiddellijke en langetermijnzorg te bieden. Bovendien moet er ook rekening worden gehouden met de standpunten van zowel het kind als de familie wat betreft een hereniging.
- 7 Save the Children, *From Europe to Afghanistan, experiences of child returnees* (Van Europa tot Afghanistan, ervaringen van kinderen die zijn teruggekeerd), 2018
- 8 In Nederland en België wordt er verschillende terminologie gebruikt. In deze publicatie gebruiken we de term "uitzetting," terwijl in België eerder de term "gedwongen terugkeer" of "deportatie" gebruikt wordt.
- 9 Zie bijv. UNICEF, *Children's rights in return policy and practice in Europe - A discussion paper on the return of unaccompanied and separated children to institutional reception or family* (Kinderrechten in terugkeerbeleid en -praktijk in Europa - Een discussienota over de terugkeer van niet begeleide en van hun familie gescheiden kinderen tot opvang door instellingen of familie), 2015; Verena Knaus et. al (2012) *Silent Harm: A report assessing the situation of repatriated children's psycho-social health* (Een rapport waarin de situatie van de psychosociale gezondheid van gerepatrieerde kinderen wordt geëvalueerd), UNICEF Kosovo & Kosovo Health Foundation.
- 10 Zie bijv. IOM, *Addressing the Needs of Unaccompanied Minors (UAMs) in Greece* (Tegemoet komen aan de noden van niet begeleide minderjarigen in Griekenland), 2015 of IOM, *Egyptian Unaccompanied Migrant Children: A case study on irregular migration* (Egyptische niet begeleide migrantenkinderen: Een gevalstudie over niet-reguliere migratie), 2016.
- 11 Zie bijv. Save the Children, *From Europe to Afghanistan, experiences of child returnees*, 2018.
- 12 Zie bijv. ECRE and Save the Children, *Comparative Study on Practices in the Field of Return of Minors*, december 2011.
- 13 Zie bijv. PICUM, *Untold Stories: Immigration Detention and Deportation*, 2017; PICUM, *Hear our voices: Undocumented Children and Young People Share their Stories* (Kinderen en jonge mensen zonder papieren vertellen hun verhaal), 2016; PICUM *Position paper on EU Return Directive* (Standpuntnota van PICUM over de terugkeerrichtlijn van de EU), April 2015.; PICUM, *Protecting undocumented children-Promising policies and practices from governments* (Bescherming van kinderen zonder papieren- Veelbelovende beleidslijnen en praktijken van regeringen), 2015.

- 14 Zie bijv. "[New European Union returns policies put children at risk \(Nieuw Europees terugkeersbeleid brengt kinderen in gevaar\)](#)" een gezamenlijk persbericht van UNICEF, IOM, OHCHR, Save the Children, PICUM, the End Child Detention Campaign en IDC als antwoord op de [Mededeling van de Europese Commissie over een doeltreffender terugkeerbeleid – een vernieuwd actieplan](#), 2 maart 2017 (COM(2017) 200 definitief) en [Aanbeveling van de Europese Commissie over het doeltreffender maken van terugkeer](#), 7 maart 2017 (C(2017) 1600 definitief). Veel van de maatregelen in de aanbeveling werden ook opgenomen in het voorstel van de Europese Commissie [tot herschikking van de terugkeerrichtlijn](#), 12 september 2018 (COM(2018) 634 definitief).
- 15 Eurostat, [Third country nationals found to be illegally present - annual data \(rounded\) \[migr_eipre\]](#) 01-05-2019, EU28, Less than 18 years. [Regulation 862/2007 on Community statistics on migration and international protection](#), 11 July 2007. regelt de collectie, opslag en delen van data rond migratie op EU niveau. De richtlijn werd recent herzien; de tekst werd nog niet gepubliceerd.
- 16 Zie onder andere voorbeelden uit Oostenrijk, Finland, Nederland, Portugal en Spanje in OHCHR en DLA Piper, [Admission and stay based on human rights and humanitarian grounds: a mapping of national practice \(Toelating en verblijf op basis van de mensenrechten: een overzicht van de nationale praktijk\)](#), december 2018.
- 17 PICUM, [Executive Summary of the Manual on regularisations for children, young people and families \(Samenvatting van de handleiding over regularisering voor kinderen, jongeren en gezinnen\)](#), 2018.
- 18 Verena Knaus et. al, [Silent Harm: A report assessing the situation of repatriated children's psycho-social health \(Een rapport waarin de situatie van de psychosociale gezondheid van gerepatrieerde kinderen wordt geëvalueerd\)](#), UNICEF Kosovo in samenwerking met Kosovo Health Foundation, maart 2012. Zie ook Verena Knaus, [No Place to Call Home: Repatriation from Germany to Kosovo as seen and experienced by Roma, Ashkali and Egyptian children \(Repatriëring vanuit Duitsland naar Kosovo gezien vanuit het standpunt van Roma, Ashkali en Egyptische kinderen\)](#), UNICEF Kosovo, augustus 2011; Zevulun, D., Post, W. J., Zijlstra, A. E., Kalverboer, M. E., & Knorth, E. J. (2017), [Migrant and asylum-seeker children returned to Kosovo and Albania \(Kinderen van migranten en asielzoekers die zijn teruggekeerd naar Kosovo en Albanië\): Predictive factors for social-emotional wellbeing after return \(Voorspellende factoren voor sociaal-emotioneel welbevinden na terugkeer\)](#), Journal of Ethnic and Migration Studies, 1-23.
- 19 Save the Kinderen, [From Europe to Afghanistan, experiences of child returnees \(Van Europa tot Afghanistan, ervaringen van teruggekeerde kinderen\)](#), 2018.
- 20 Zie ook het actieplan van de EU met betrekking tot niet-begeleide minderjarigen (2010-2014) en de EU-richtlijn ter bestrijding van mensenhandel.
- 21 Met name: Handvest van de grondrechten van de EU (artikel 24), EU-terugkeerrichtlijn (artikel 5 en 10).
- 22 Oostenrijk, België, Tsjechië, Estland, Spanje, Hongarije, Letland, Litouwen, Luxemburg, Nederland, Slovenië, Zweden en Polen.
- 23 Europees migratienetwerk, [Approaches to Unaccompanied Minors Following Status Determination in the EU plus Norway \(Benaderingen van niet-begeleide minderjarigen volgens statusbepaling in de EU plus Noorwegen\)](#), 2018.
- 24 Wet inzake 'Beschermingsmaatregelen voor niet begeleide minderjarigen' ([wet nr. 47/17](#)).
- 25 Italiaanse immigratiewet ([wet nr. 286/98](#); artikel 19 lid 2 (a)).
- 26 Tegen deportatiebeslissingen voor volwassenen kan beroep worden aangetekend voor de vredegerichten, de laagste rechterlijke bevoegdheid in de Italiaanse gerechtelijke hiërarchie (Italiaanse Immigratiewet ([wet nr. 286/98](#); artikel 13). Zij moeten de belangen van het kind in overweging nemen. Het beroep wordt echter vaak geweigerd als er een eerder bevel was om het grondgebied te verlaten dat niet werd opgevolgd in geval van een strafblad.
- 27 Voor meer informatie, zie Europees migratienetwerk, [Approaches to Unaccompanied Minors Following Status Determination in the EU plus Norway \(Benaderingen van niet-begeleide minderjarigen volgens statusbepaling in de EU plus Noorwegen\)](#), 2018.
- 28 Voor meer informatie, zie Home Office, Removals, Enforcement and Detention General Instructions: [Family returns process \(FRP\) Version 4.0](#).
- 29 Dit kan met ministeriële machtiging worden uitgebreid tot maximaal 7 dagen.
- 30 HM Chief Inspector of Prisons, [Report on an unannounced inspection of Family detention \(Rapport over een onaangekondigde inspectie van gezinsopsluiting\)](#), Tinsley House Immigration Removal Centre, april 2018

Dit is een gezamenlijke publicatie van de Initiative for Children in Migration.
Voor meer informatie: www.childreninmigration.eu

